

Jerusalem den 26 mars 2010

Kära vänner!

Äntligen går den långa vintern mot sitt slut och våren står åter för dörren. Själv har jag upplevt vintern i två omgångar i år. I slutet av januari reste jag till Sverige för mina sedvanliga föreläsningar och kurser under februari. I Luleå och Piteå, där resan började, upplevde jag närmare 30 minusgrader, och när jag i slutet av månaden kom till Helsingborg i söder var det visserligen inte lika kallt, men snötäcket var nog lika tjockt som uppe i norr. Det innebar därför en verklig omställning, när jag från denna fimbulvinter återvände till ett 30-gradigt Jerusalem i början av mars. Och nu har jag tillbringat en vecka i Sverige på nytt i samband med en konferens som ordnades av *Centrum för samtidsanalys* i Stockholm över temat "Guds lag - för de troende och i samhället: Guds lag i judisk, kristen och muslimsk tradition." Flera av föredragen - inklusive mitt eget - kommer att läggas ut på deras hemsida: www.samtidsanalys.nu.

När jag i förra veckan fick uppleva dagsmejan och den allt varmare vårsolen även på svenska breddgrader, kom jag att tänka på en versrad ur en vår- och påskpsalm: "Därför så länge världen står, det efter vinter kommer vår också i andens rike" (Sv. ps. 198:1). Det kan nog för vissa förefalla något långsökt att tänka på en andlig vår i denna tid som på många sätt präglas av andlig vilshenhet,

sekularisering och ren Gudsförnekelse. Jag märker att många säger att "det var bättre förr" - åtminstone i andens rike.

Men är det så säkert? Ibland tycker jag att detta "det var bättre förr" snarast tyder på historisk glömska eller avsaknad av perspektiv på historien. Att ingen vill ha tillbaka den förkristna ättestupan - om den nu funnits - är självklart. Men lika lite vill vi väl ha tillbaka den av kyrkan sanktionerade stupstocken och galgbacken eller skammens stock utanför kyrkan där de som på olika sätt förbrutit sig mot Guds bud utsattes för kyrkfolkets förakt. All bibelkunskap till trots hade man tydligen glömt att tillämpa orden om vem som har rätt att kasta första stenen (Joh 8:7). Det rådde förvisso vinter i andens rike när vapen välsignades och krig utkämpades i den "rätta" kristendomens namn av kungar som framställdes som Herrens stridsmän. Vad blev det av de bibelord som fördömer allt sådant? Och inte är väl partisinne, politisering av kyrkan och inre splittring något som dykt upp först i våra dagar?

Kommer vi sedan in på den fråga som Jubileumsfonden för judisk-kristna relationer ägnar särskild uppmärksamhet åt, äger orden om en andlig vår i högsta grad sin tillämpning - i varje fall om vi ser den i ett längre historiskt perspektiv. Inte så få präster stod på Hitlers sida under Andra världskriget, och långt fler ställde sig likgiltiga till antisemitismen, om de inte rentav gav den en teologisk motivering. Teologer och andliga ledare försökte på olika sätt att "förklara" varför judarna måste lida eller varför kristendomen måste rensa bort allt judiskt. Och vad värre är, sådana uttryck för andlig blindhet kan inordnas i en mycket lång historia av andligt vintermörker.

När jag föreläst om antisemitismen har jag ibland frågat folk om de vet när de första judarna kom till Sverige. - I slutet av 1700-talet, svarar många helt korrekt. När humanitära ideal som "frihet, jämlikhet och broderskap" under upplysningstiden fick en allt vidare spridning, började också judarnas situation att gradvis förbättras. Gustaf III var förvisso präglad av dessa värden och lät

år 1775 de första judarna få bosätta sig i Sverige utan att tvingas övergå till kristendomen.

Bakom min fråga ligger emellertid något annat - något som så påtagligt belyser antisemitismens väsen: De första judarna kom till Sverige redan innan en enda jude satt sin fot på svensk mark! Man kan se dem i Uppsala domkyrka i form av den under medeltiden ständigt reproducerade "judesuggan" - en sugga som dias av judar. Man möter också judar i andra kyrkor i Sverige, exempelvis i Albertus Pictors målningar från slutet av 1400- och början av 1500-talet. I vapenhuset till Härkeberga kyrka utanför Enköping grinar en djävul emot en, som vid närmare påsyn visar sig vara iförd den typiska topphatt som judar under medeltiden ofta tvingades bära som ett kännetecken, och på ett annat ställe finner man också där "judesuggan".

Att framställa judar som de mest föraktliga eller rentav som djävuliska var under medeltiden standard i den kyrkliga konsten - något som givetvis speglar ett tänkande som sedan lång tid tillbaka var djupt inpräglat i människors medvetande. Man behövde alltså inte ha mött en enda jude av kött och blod för att "veta" hurdana judarna var.

Här finner vi en av skillnaderna mellan främlingsfientlighet i allmänhet och antisemitism. Den förra förutsätter någon sorts närvaro av de "främlingar" man föraktar, medan antisemitismen frodas bland människor som aldrig har mött några judar. Genom sin undervisning om judar - ofta framställda som en negativ kontrast till de kristna - har kyrkan varit den främste bäraren av antijudiska fördomar och antisemitism igenom tiderna. Därför har kristna också ett särskilt ansvar att bearbeta relationen till sina äldre syskon och vara vaksamma över vilken bild de förmedlar av dem.

Det är på denna punkt som jag trots allt vågar tala om en andlig vår. Frågan är om relationen mellan judar och kristna någonsin har varit bättre än idag. Jag vet att många exempel i motsatt riktning kunde anföras och att antisemitismen under den senaste tiden gör sig skrämmande påmint. Men i jämförelse med den skiss som tecknats ovan, vill jag åtminstone tala om något av en islossning eller en vårdagjämning i relationen mellan judar och kristna. Det är säkert långt kvar till sommaren, men vårtecknen är många.

Ett sådant litet vårtecken var förvisso den helg som ordnades den 19-21 februari i Judiska församlingen i Stockholm av den progressiva judiska gruppen, Roma Judaica och Samarbetsrådet för judar och kristna. Temat löd "Tro, gärningar och försoning i judendom och kristendom". För att rubba på invanda cirklar talade den judiske föreläsaren - Stockholms förre överrabbin Morton Narro - alldeles oförglömligt om tron medan jag fick gärningarna på min lott. Att jag i år igen fick förtroendet att predika i gudstjänsten hos den progressiva gruppen i Stora synagogan på sabbaten är uttryck för ett förtroende och en generositet som i skuggan av historien är långt ifrån självklara.

Apropå Albertus Pictor, fick jag nyligen i Täby gamla kyrka se det motiv som utgör Jubileumsfondens symbol - de båda spanare som skickades in i det utlovade landet. Enligt 4 Mos 13:24 återvände de med en druvklase, "som två man fick bära mellan sig på en stång". Anledningen till att vi valde detta motiv som vår logga är att det i andlig mening kan få symbolisera den djupa enheten mellan judar och kristna som bärare av den bibliska uppenbarelsen. Intressant nog ser den kände predikanten Charles Haddon Spurgeon (1834-1892) en sådan djupare mening, när han i en predikan över denna text skriver:

*How sweet it is when friend with friend
In holy fellowship can walk!
When thoughts and sympathies may blend,
And hearts be open as their talk!*

Så kan detta motiv kanske också få handla om att tillsammans bära "andens frukter" som är "kärlek, glädje, frid, tålmod, vänlighet, godhet, trofasthet, ödmjukhet och självbehärskning" (Gal 5:22-23). I mötet med den andre visar det sig om dessa andens frukter finns. Må de frukterna bli rikliga och bärarna många i mötet mellan judar och kristna och i mötet mellan människor som på olika sätt levat i misstroende och främlingskap!

Så vill jag informera om en Israelresa som organiseras av Sabra Tours den 14-21 september. Reseledare är Sonia Schlossman och Ulla Terling, och själv kommer jag att vara ciceron. Resan ger deltagarna möjlighet till en unik upplevelse - att i Jerusalem få uppleva Försoningsdagen, *Jom kippur*, som infaller den 18 september. Eftersom resan går med Sabra Express, blir det direktflyg från Stockholm till Tel Aviv. Det går också bra att förlänga vistelsen med en vecka om man exempelvis skulle vilja uppleva Lövhuddohögtiden, *Sukkot*. För mer information går det bra att kontakta Ulla Terling, 08-58036776; ulla.terling@comhem.se.

Jag vill också påminna om årets sommarkurser i Skellefteå i norr och på

Helsjön i söder, som i år ska behandla Hebreerbrevet. Programmet bifogas nedan. Vi hoppas få se många av er som läser dessa rader där! Varmt välkomna!

Här är nu så vårligt, varmt och vackert. Körbärsträdens lila färgprakt och "liljorna på marken" lyser emot oss utmed gatorna, i parker och planteringar. I andens rike inträder nu den vecka som kristna kallar "stilla veckan" och som på engelska kallas "Holy Week" - årets heligaste vecka. Den sammanfaller med den judiska påsken som inleds på måndag kväll med den påskmåltid som utgör ramen för det kristna nattvardsfirandet.

Tillsammans med min besökande bror och svägerska kommer jag att fira den hos mina kära grannar.

Till sist önskar jag er alla en ljus och välsignad påskhögtid:

Glad påsk! חג שמחה (Chag sameach).

Er tillgivne

En vandring genom Hebreerbrevet

Under årets sommarkurs kommer vi att företa en vandring genom Hebreerbrevet. Få nytestamentliga texter har väl så som denna bok präglats hur kristna ser på Gamla testamentet och judendomen. Den är nämligen genomsyrd av gammaltestamentliga citat och motiv, framför allt hämtade från stora försoningsdagens gudstjänst i tabernaklet. Kristus framställs som den store översteprästen och hans verk som en gudstjänst i ett himmelskt tabernakel, där han frambär sig själv som offret.

Hebreerbrevet är ingen lätt text, och vi har länge både tvekat inför den och lockats av den innan vi nu beslutat att göra den till temat för vår kurs. Den centrala frågan är om denna bok utgör en brygga eller en stötesten i relationen judar-kristna. I historien har Hebreerbrevet ofta utlagts som en text som hävdar att kristendomen är överlägsen judendomen och kanske rentav betraktar judendomen som upphävd. Om så skulle vara fallet, hur ska vi då handskas med den i jämförelse med andra texter som betygar att Gud är trofast och hans förbund eviga? Men kanske bör Hebreerbrevet tolkas på ett annat sätt än som ett dokument vilket sätter ett stort minustecken framför Gamla testamentet och judendomen? Hur ska vi i så fall tolka och tillämpa denna inflytelserika bibeltext?

Under några intensiva och samtidigt vilsamma studiedagar i en underbar miljö kommer vi att studera denna centralt teologiska och stimulerande bok ur många olika perspektiv. Vi hoppas att vår kurs ska hjälpa oss till djupare insikter om sambandet mellan Gamla och Nya testamentet och till en bättre förståelse mellan judar och kristna.

Sprid gärna denna inbjudan vidare! Vi ser med glädje fram emot att få träffa både gamla och nya vänner till sommaren! Varmt välkomna!

Göran Larsson

Jesper Svartvik

För närmare information:

Stiftsgården i Skellefteå, www.stiftsgarden.se. Anmälan senast 1 juni till Anna-Greta Norén, Älvsbyvägen 1585, 941 92 Arnemark; tel. 0911-71065; ag.noren@spray.se .

Helsjöns folkhögskola, 519 89 Horred; tel. 0320-205830; helsjon@helsjon.se; www.helsjon.fhsk.se. Anmälan senast 1 juni.

Göran Larssons jubileumsfond för judisk-kristna relationer:
Adress i Israel: Hatekufa 17/4, 92628 Jerusalem;
tel. 00972-2 648 1979 eller 00972-50 685 0346 (mobil)
E-postadress: goran.larsson@judiskkrstnarelationer.se
Hemsida: www.judiskkrstnarelationer.se
PlusGiro (Postgiro) 195 85 45-4; Bankgiro 5374-4249